

Závoti Józsefné (szerk.):

A SEGÍTŐ PEDAGÓGIA A SPEKTUSAI II. Tanulmánykötet

Závoti Józsefné (szerk.):

A SEGÍTŐ PEDAGÓGIA ASPEKTUSAI II.

Tanulmánykötet

A SEGÍTŐ PEDAGÓGIA ASPEKTUSAI II.

Tanulmánykötet

Szerkesztette:
Závoti Józsefné

A tanulmánykötet szerzői:

Babai Zsófia
Csiha Tünde Noémi
Frang Gizella
Giczi Barnabásné Fehér Ágnes
Gödéné Török Ildikó
Kéri Katalin
Kovácsné Vinkovics Éva
Molnár Csilla
Pásztor Enikő
Révész József
Révészné Pálfi Krisztina
Somogyi Anett
Varga László

SOPRONI EGYETEM KIADÓ
SOPRON, 2023

Felelős kiadó:

Prof. dr. Fábíán Attila a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztő:

Dr. Závoti Józsefné PhD egyetemi docens

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Szerzők:

Babai Zsófia – Dr. Kovácsné Vinkovics Éva

nyelvtanár, tanársegéd,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar
Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézet

Giczi Barnabásné Fehér Ágnes egyetemi tanársegéd, Soproni

Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Gödéné dr. Török Ildikó ny. főiskolai docens,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézet

Dr. Molnár Csilla PhD egyetemi docens,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézet

Révész József egyetemi tanársegéd,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Művészeti és Sporttudományi Intézet

Somogyi Anett egyetemi tanársegéd,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Művészeti és Sporttudományi Intézet

Csiha Tünde Noémi

egyetemi tanársegéd, Soproni Egyetem,

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Dr. Frang Gizella PhD egyetemi adjunktus,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézet

Prof. Dr. Kéri Katalin egyetemi tanár,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Dr. Pásztor Enikő PhD egyetemi docens,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Révészné Pálfi Krisztina művésztanár,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Művészeti és Sporttudományi Intézet

Dr. habil Varga László egyetemi docens,

Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet

Lektor:

Tengerdi Antal, c. egyetemi docens Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Társadalom-, Szociális és Kommunikációtudományok Intézet

ISBN (print) 978-963-334-486-6

ISBN (pdf) 978-963-334-487-3

DOI: <https://doi.org/10.35511/978-963-334-487-3>

A kötet felhasználására a CC – Creative Commons ezen rendelkezései vonatkoznak:

CC BY-NC-ND 4.0, Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!

További felhasználás esetén a szerzőre hivatkozni kell.

A webes hivatkozások utolsó kontrollja és a kötet lezárásának dátuma: 2023. 04. 20.

Borítókép:

Értelmileg érintett felnőttek napközi otthonában egyetemi hallgatók és gondozottak által készített kéznyomat-montázs.

Fotó: Németh Tamás

Nyomdai munkák: Lóvér-Print Nyomdaipari Kft, Sopron, Ady Endre u. 5

**A kiadvány támogatója: MTA Soproni Tudós Társaság
Pedagógiai Szakbizottság**

Tartalomjegyzék

Előszó	7
<i>BABAI ZSÓFIA – DR. KOVÁCSNÉ VINKOVICS ÉVA</i> METHODISCHE EMPFEHLUNGEN FÜR DEN FREMDSPRACHENERWERB VON LEGASTHENIKER*INNEN	8
<i>CSIHA TÜNDE NOÉMI:</i> INTENZÍV ÉS VÁLTOZATOS MOZGÁSOS CSELEKVÉSEKKEL A VILÁG MEGISMERÉSÉÉRT ÉS AZ EGÉSZSÉGES SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉRT – A DRÓN KOORDINÁCIÓS KÉPESSÉG-FEJLESZTŐ HATÁSA AZ ÓVODÁS ÉS A KISISKOLÁS KORÚ GYERMEKEKRE	19
<i>FRANG GIZELLA:</i> COVID MINT FEJLŐDÉSI HÁTRÁNY A BÖLCSÖDÉS KOROSZTÁLYBAN.....	27
<i>GICZI BARNABÁSNÉ FEHÉR ÁGNES:</i> ATTITÜDVIZSGÁLAT AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN AZ AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ GYEREKEK INTEGRÁLT ÓVODAI NEVELÉSÉRŐL	46
<i>GÖDÉNÉ TÖRÖK ILDIKÓ:</i> TEGYÜNK MEG MINDENT EGY EMBERSÉGES, MEGÉRTŐ, ELŐÍTÉLETMENTES, EMPATIKUS VILÁGÉRT!	59
<i>KÉRI KATALIN:</i> A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK NEVELÉSÉNEK KEZDETEI SPANYOLORSZÁGBAN	66
<i>MOLNÁR CSILLA:</i> TRAUMA ÉS FELEJTÉS ÁBRÁZOLÁSA EGY KORTÁRS FILMBEN	78
<i>PÁSZTOR ENIKŐ:</i> INKLUZÍV SZEMLELETFORMÁLÁS A MIGRÁCIÓ VONATKOZÁSÁBAN	86
<i>RÉVÉSZ JÓZSEF:</i> A ZENEI KREATIVITÁS TRANSZFERHATÁSAI	110
<i>RÉVÉSZNÉ PÁLFI KRISZTINA:</i> SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS AZ INTERAKTÍV KONCERTPEDAGÓGIA ESZKÖZEIVEL	122
<i>SOMOGYI ANETT:</i> KENYERES ELEMÉR ÉS A „KISDEDNEVELÉS”	129
<i>VARGA LÁSZLÓ:</i> KISGYERMEKKOR – A BOLDOGSÁG KULCSA.....	140

Giczi Barnabásné Fehér Ágnes: Attitűdvizsgálat az óvodapedagógusok körében az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrált óvodai neveléséről.

In: Závoti Józsefné (szerk.): A segítő pedagógia aspektusai II.: Tanulmánykötet. Soproni Egyetem Kiadó, Sopron, 2023, 46-58.o

*

Giczi Barnabásné Fehér Ágnes

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

ATTITŰDVIZSGÁLAT AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN AZ AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ GYEREKEK INTEGRÁLT ÓVODAI NEVELÉSÉRŐL

Bevezető

A 2012/13-as tanévtől a 2019/20-as tanévig kb. 43%-kal nőtt Magyarországon az óvodáskorú sajátos nevelési igényű gyerekek száma. A 2019/2020-as tanévben a kb. 10.000 érintett gyerek már 82%-ának óvodai nevelése integráltan, a tipikusan fejlődő kortársaikkal valósult meg (KSH, Statisztikai Tükör). Az érintettek számának emelkedésével, valamint az együttneveltek arányának növekedésével, központi kérdéssé vált mind a gyógy- mind a többségi pedagógiában az integráció, mely sikerességének meghatározó szubjektív feltétele maga a befogadó pedagógus (Csányi, 2000). Jelen tanulmány kifejezetten az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrált óvodai nevelésére irányul, hiszen az előzetes eredményeim alapján az ő integrálásuk okozza a legnagyobb nehézséget az óvodapedagógusok számára (Fehér, 2020).

Az óvodapedagógusok válaszainak begyűjtéséhez egy zárt szakmai csoportban közzétett anonim online kérdőívet használtam. A nem reprezentatív minta a kérdőívet országszerte kitöltő 98 óvodapedagógusból tevődött össze. Az óvodapedagógusok 27%-a értett egyet az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek együttnevelésével és 78% jelölte meg, hogy az nehézséget okoz számára és/vagy óvodája számára a mindennapok során. A pontbizeriális korreláció vizsgálat az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek együttnevelése tekintetében nem mutatott ki szignifikáns összefüggést a pályán eltöltött évek és a között, hogy nehézséget jelent-e az adott óvodapedagógus számára az együttnevelés ($p = 0,47$). A válaszukat kifejtők a nehézség és/vagy elutasításuk okaként elsősorban az együttnevelés optimális feltételeit és a szakmai tudás hiányát

emelték ki. Az óvodapedagógusok 73%-a vélte úgy, hogy alapképzése nem készítette fel az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek és tipikusan fejlődő kortársaik együttnevelésére. Az eredmények rámutatnak arra a kettősségre, miszerint bár az együttnevelés egyre inkább teret hódít az óvodai nevelésben és az autizmus spektrum zavar a leggyakoribb integráltan nevelt fogyatékosági típusok közé tartozik (KSH 2019/20), a többségi óvodapedagógusok egy jelentős része ezzel nem ért egyet és/vagy hiányolja az annak sikeres megvalósításához szükséges szakmai tudást és feltételeket.

A KSH oktatási adatai alapján a 2012/13-as és a 2019/20-as tanév között kb. 7000-ről 10.000-re nőtt az óvodáskorú sajátos nevelési igényű (továbbiakban: SNI) gyerekek száma Magyarországon (KSH Statistikai Tükör; Fehér, 2020). A 2019/20-as tanévben ezen gyerekeknek 82%-a már többségi intézményben részesült óvodai nevelésben. Az európai uniós oktatáspolitikával és a magyar statisztikai adatokkal szemben azonban a pedagógiai gyakorlatban nagy megosztottsággal találkozhatunk az együttnevelés kérdéskörében, mind az óvodapedagógusok, mind a gyógypedagógusok között. Ezen ellentmondás, valamint az a tény, hogy a befogadó pedagógus attitűdje alapvetően határozza meg az integráció sikerességét készítetett a vizsgálódásra, melynek során első körben az óvodapedagógusok viszonyulását vizsgáltam az óvodáskorú SNI-gyerekek együttnevelése kapcsán (Csányi, 2000). A 2020-ban publikált eredményeim alapján a válaszadó 163 óvodapedagógusból 47% úgy vélte alapképzése egyáltalán nem készítette fel az együttnevelésre, 29% támogatja egyértelműen az együttnevelést és 74% jelezte, hogy az nehézséget okoz számára és/vagy óvodája számára a mindennapi gyakorlat során (Fehér, 2020). A pont biszeriális korreláció vizsgálat alapján az együttnevelés nehézsége és a pályán eltöltött évek között, nincs szignifikáns kapcsolat ($p = 0,36$), vagyis a pályán eltöltött évek, nem teszik könnyebbé azt számukra. A válaszok alapján egyértelműen az autizmus spektrum zavar diagnózissal rendelkező gyerekek együttnevelése jelent leginkább nehézséget (50%) az együttnevelés során, így a kutatásomat ebbe az irányba folytattam tovább (Fehér, 2020).

Az autizmus spektrum zavar egy az idegrendszer fejlődésében bekövetkezett pervazív zavar, melyet heterogén viselkedési mintázat jellemez. Etiológiáját tekintve a mai napig nem találtak egyértelmű, a kialakulását magyarázó genetikai markert, mindannak ellenére, hogy az iker és testvér vizsgálatok eredményei alapján felsejlik a genetikai determináltság szerepe (Chez et al, 2010; Guerra, 2011; Barthélémy et al, 2019; Fási–Erdei, 2022). Ennek következtében a diagnosztikus kategória alapja a viselkedésben megjelenő tünetek. A magyar diagnosztizálás

alapját képező BNO 10 klasszifikációs rendszer alapján ilyenek a reciprok szociális interakciók, a reciprok kommunikáció minőségi eltérései és a szűk körű repetitív viselkedési mintázatok jelenléte az érdeklődésben és az aktivitásban. A DSM-5 az atipikus fejlődés tüneteit, a szociális interakció és kommunikáció, illetve a szűk körű repetitív érdeklődés, aktivitás területén írja le.

Az állapotot övező nagy egyéni variabilitás, vagyis a spektrum következtében nehéz pontosan körülhatárolni az érintett népességcsoportot, azonban 2020 márciusában a US Federal Center for Disease Control nyilatkozata alapján az Egyesült Államokban 54-ből 1 gyerek érintett a spektrumon.

A tünetek leggyakrabban óvodáskorban azaz 3-5 éves kor között a közösségbe kerülésekor válnak szembetűnővé. Így a tünetek, valamint a kortársaktól való fejlődési eltérés észlelésében a gyermeket nevelő pedagógusnak is nagy szerepe van (Williams–Wright, 2004; Cseri–Zsarkó, 2018). A korai felismerés és diagnosztizálás lehetővé teszi, hogy megkezdődhessen a célirányos fejlesztés (Allman, 2010). Bár az autizmus nem gyógyítható a tünetek megnyilvánulására hatással lehetnek a különböző beavatkozások és általuk jelentős életminőség javulás érhető el (Balázs, 2000; Balázs et al, 2015). A fejlesztés során a kognitív mellett fontos a szociális és a kommunikációs területek fejlesztése is, többek között mert az esetükben felmerülő kognitív problémák hátterében számos esetben a szociális és kommunikációs helyzetek vagy információk feldolgozásának zavara, félreértése áll. (Zimmerman, 2008). A szociális és kommunikációs készségek fejlesztésnek, ahogyan a társadalmi integrációnak is eszköze az érintettek többségi nevelési-oktató intézményekbe való integrációja. Bár az együttnevelésnek számos előnye és hátránya van, minden esetben fontos szem előtt tartani, hogy a gyermek érdeke kizárólag a sikeres integrációban van, így a rosszul kivitelezett vagy hiányos támogatást élvező integráció, komoly veszélyekhez vezethet (Koltai–Stefanik–Győri, 2021; Borsfai, 2007). Az integráció eredményessége nagyban múlik a befogadó pedagógus attitűdjén és szakmai tudásán, valamint azon a partnerkapcsolaton, mely az integráció kimenetelén kívül alapvetően kulcsfontosságú a gyermek nevelése, oktatása és fejlesztése szempontjából egyaránt. (Csányi, 2000; Stoner et al, 2005; Fási–Erdei, 2022).

A kutatás célja és módszere

Kutatásom elsődleges célja volt felmérni, miként vélekednek az óvodapedagógus kollégák az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai integrációjáról, annak gyakorlati megvalósulásáról, és az ezt szakmailag megalapozó óvodapedagógus képzésükről. Emellett

másodlagos célom volt, hogy összegyűjtssem azokat az általuk megfogalmazott javaslatokat is, amelyek által véleményük szerint sikeresebbé válhat az együttnevelés. Az óvodapedagógusok válaszainak begyűjtéséhez egy szakmai zárt csoportban közzétett online anonim kérdőívet használtam. A válaszok beküldésére 2020. június 29. és július 04. között volt lehetőség. A kérdőívet 98-an töltötték ki. A beérkezett válaszok mindegyike feldolgozásra került.

A kutatási kérdések

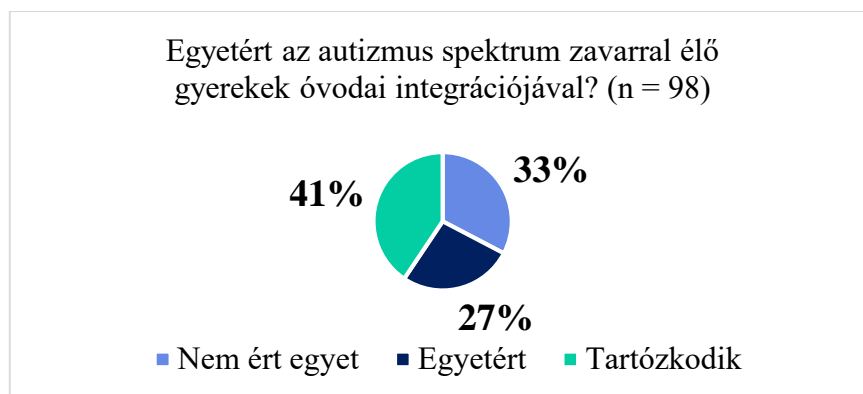
- (1) Mennyire támogatják ma Magyarországon az óvodapedagógusok az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrált óvodai nevelését?
- (2) Nehézséget jelent-e az óvodapedagógusok számára megvalósítani a sikeres integrációt a mindennapi gyakorlatban?
- (3) Felfedezhető-e összefüggés az óvodapedagógusok pályán eltöltött évei és a között, hogy nehézséget jelent-e számukra az autizmus spektrum zavarral érintett gyerekek nevelése az óvodában?
- (4) Mennyire tartják kielégítőnek az óvodapedagógusok az általuk elvégzett képzést az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek nevelésére, integrációjára való felkészítés tekintetében?
- (5) Miként vélekednek az óvodapedagógusok az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai neveléséről és ellátásáról szóló továbbképzésekről, tanfolyamokról?

A kutatás eredményei

A minta

A kutatási minta a kérdőívet kitöltő 98 óvodapedagógusból tevődött össze. A válaszadók kizárólag nők voltak (100%), akiknek átlagéletkora 49 év volt. Az életkor alapján a válaszadók közül 7-en voltak fiatal felnőttek (30 év alattiak), 11-en 30 és 40 év közöttiek, 32-en középkorúak (41-50 év közöttiek), 46-an 51-60 év között, és 2 kitöltő volt 60 éves, vagy annál idősebb. A kérdőívet kitöltő óvodapedagógusok jelentős többsége (86%) főiskolai óvodapedagógus végzettséggel rendelkezett. A kitöltők több mint fele (62%) rendelkezett más végzettséggel is, közülük 10-en fejlesztőpedagógus, 4-en gyógypedagógus, 2-en pedig gyógypedagógiai asszisztens végzettséggel is rendelkeztek. A válaszadók között 14 pályakezdő, vagyis 5 vagy annál kevesebb éve a pályán lévő kolléga volt. A minta nem reprezentatív, kutatásommal sokkal inkább egy helyzetképet szerettem volna felállítani.

Első kérdésben arról kérdeztem az óvodapedagógusokat, hogy egyetértenek-e az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai integrációjával. A kitöltőknek egy 1-től 5-ig terjedő skálán volt lehetőségük értékelni. Az 1-es értéket kellett megjelölniük, amennyiben egyáltalán nem értenek egyet az integrációjukkal, az 5-ös értéket pedig, ha azzal teljes mértékben egyetértenek. A 3-as érték megjelölésével a válaszadók tartózkodásukat fejezhették ki. A feldolgozás során, azokat a válaszadókat, akik a 4-es vagy az 5-ös értéket jelölték meg, az integrációt támogatóként, azokat pedig, akik az 1-es vagy 2-es értéket választották, az integrációt ellenzőként értékeltem. Az első kérdésre adott válaszokat az 1. ábrán szemléltettem.

1. ábra: Egyetért az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai integrációjával?
(n = 98)

Az első kérdésre, mind a 98 óvodapedagógus válaszolt. A válaszadók többsége, 41% tartózkodó választ adott, mely jól szemlélteti a téma érzékenységét és annak megosztottságát. A válaszadók 27%-a értett egyet az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek és tipikusan fejlődő kortársaik óvodai együttnevelésével, míg 32% elutasította azt. A pályakezdő válaszók (14 fő) 50%-a utasította el az együttnevelést, 14%-a támogatta azt és 36%-a tartózkodott a válaszadástól. A több, mint 5 éve pályán lévő válaszadók esetében (83 fő) 30% utasította el, 29% támogatta az együttnevelést és 41% tartózkodó választ adott. Ezek alapján elmondható, hogy a pályakezdő kollégák, kevésbé tartózkodtak a válaszadástól és nagyobb arányban utasították el ezen gyerekek esetében az együttnevelést, mint a több, mint 5 éve pályán lévő óvodapedagógus kitöltők.

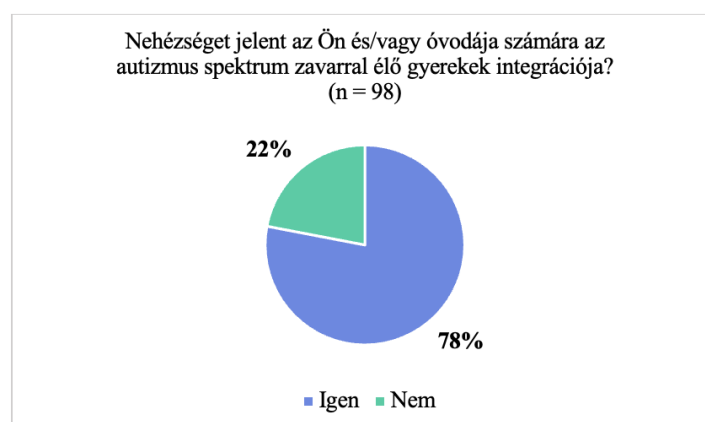
A feleletválasztást követően arra kértem az óvodapedagógusokat, hogy saját szavaikkal indokolják meg miért adtak elutasító vagy támogató választ az előző kérdés során. A leggyakoribb érveket és ellenérveket a következő 2. ábrán összegeztem.

A leggyakoribb érvek az integráció mellett	A leggyakoribb ellenérvek az integrációval szemben
Empátiát tanít, elfogadó-segítő attitűd kialakítása a környezetben	Tárgyi feltételek hiánya
Fejleszti az autizmus spektrum zavarral élő gyermeket	Személyi feltételek hiánya (óvodapedagógus, gyógypedagógus, gyógypedagógiai asszisztens, pedagógiai asszisztens)
Kortárs közösség fontos a szocializációjának elősegítése	Szaktudás hiánya
A szülőknek nem kell más településre vinni a gyermeket	Zavarja a többi gyermeket
Másság megtapasztalása	Magas csoportlétszámok
Esélyegyenlőség biztosítása	Nem kapja meg a megfelelő ellátást/ fejlesztést
A társadalomba való beilleszkedés elősegítése	Agresszív társaival szemben

2. ábra: Leggyakoribb érvek és elleérvek az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrált nevelését illetően

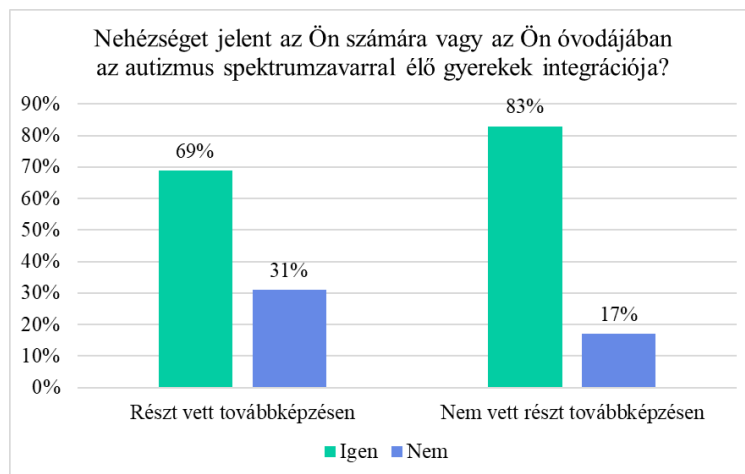
Az álláspontjukat kifejtők közül többen kiemelték, hogy véleményük szerint az integrálhatóság a spektrumon való érintettség függvénye. Az elutasító válaszukat szövegesen megindoklók alapján sokan úgy vélték, jelenleg nem adottak a feltételek a sikeres integrációhoz, sem személyi sem tárgyi szinten. Többen szakmailag sem érezték magukat felkészültnek és úgy vélték ezen gyerekek sok esetben agresszívan fordulnak maguk és társaik felé a csoportban. Az integráció mellett állástfoglalók az empátia készség fejlesztését, a másság megtapasztalását és az érintett gyermek szocializációjának elősegítését emelték ki.

A harmadik kérdésben, arról kérdeztem az óvodapedagógusokat, hogy nehézséget jelent-e nekik és/vagy óvodájuk számára az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai integrációja. A kérdésre minden kitöltő válaszolt. A válaszaikat a 3. ábrán szemléltetem.

3. ábra: Nehézséget jelent az Ön és/vagy óvodája számára az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrációja?

A válaszadó óvodapedagógusok 78%-a jelezte, hogy nehézséget jelent számára és/vagy óvodája számára a mindennapok során az autizmus spektrum zavarral élő óvodások és tipikusan fejlődő kortársaik együttnevelése. A válaszadók 22%-a vélte úgy, hogy számára és/vagy óvodája számára ez nem jelent nehézséget. Akárcsak a pályakezdők (14 fő), úgy a több, mint 5 éve pályán lévő óvodapedagógusok (83 fő) is azonos arányban jelezték, hogy nehézséget jelent számukra az együttnevelés (78%; 78%). Az óvodapedagógusok ezen kérdésre adott válaszait, az ezirányú továbbképzésen való részvételi adatok alapján is kielemeztem, melyet a 4. ábrán szemléltetek.

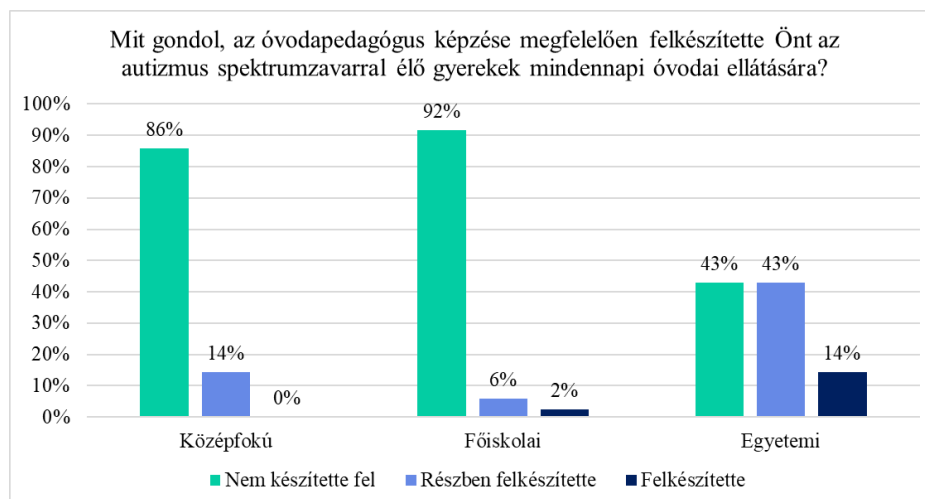
4. ábra: Az integráció nehézségére vonatkozó eredmények az ezirányú továbbképzésen való részvétel alapján
(n = 98)

A válaszadó óvodapedagógusok közül 39 fő vett részt autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrációjáról szóló továbbképzésen. Ezen válaszadók 69%-a jelezte, hogy az ennek ellenére nehézséget jelent számára és/vagy óvodája számára. Az ilyen továbbképzést nem végzett pedagógusok (59 fő) esetében, magasabb 83% érezte úgy, hogy az integráció megvalósítása nehéz számára és/vagy óvodája számára.

A kérdőívben lehetőséget adtam a válaszadóknak, hogy kifejtsék leginkább miért jelent nehézséget számukra és/vagy óvodájuk számára az autizmus spektrum zavarral élő gyerek integrációja. Ezzel a lehetőséggel 90 óvodapedagógus élt. Többen itt is megemlítették a válaszadók közül, hogy vannak szerintük integrálható és nem integrálható gyerekek. Egyesek a nehezített a kommunikációra hivatkoztak, mint akadályozó tényező, mások úgy vélték, hogy ezek a gyerekek agresszívan, dühkitörésekben nyilvánulnak meg a csoportban és úgy vélik kizárólagos figyelmet igényelnének. A szöveges válaszaik kiértékelése után egyértelműen elmondható, hogy a legtöbb óvodapedagógus – csak úgy mint az integráció elutasítása kapcsán

– az integráció feltételeinek hiányára hivatkozott az indoklása során. Megemlítették a személyi feltételek között az alacsony számú óvodapedagógust, gyógypedagógust, pedagógiai asszisztenst, valamint a túl nagy csoportlétszámokat. A válaszadók nagy része a felkészültségüket, szaktudásukat sem tartották elegendőnek ezen gyerekek neveléséhez. A válaszadók közül páran a tipikusan fejlődő gyerekek jogainak csorbulását látták ezen gyerekek integrációjában.

A kérdőív 5. pontjában arra kértem a kitöltőket, hogy értékeljék az alapképzésüket az alapján, hogy az mennyire készítette fel őket az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai nevelésére. A válaszadóknak egy egytől ötig terjedő skálán kellett értékelniük az általuk elvégzett képzést. Az 1-est kellett megjelölniük, amennyiben úgy érzik, hogy a képzésük egyáltalán nem készítette fel őket erre a feladatra, az 5-öst pedig, ha úgy érzik, hogy képzésük teljes mértékben kielégítő volt ebben a tekintetben. A kiértékelés során az 1-es és 2-es értéket „nem készítette fel”-ként, a 3-as értéket „részben felkészítette”-nek a 4-es 5-ös értéket pedig „felkészítette”-nek értékeltem. A válaszokat minden esetben a szubjektív megítélés, és a visszaemlékezés tényezőit figyelembe véve kell értelmezni. A beérkezett válaszokat a 5. ábrán az elvégzett alapképzés szintje alapján is kiértékeltem.

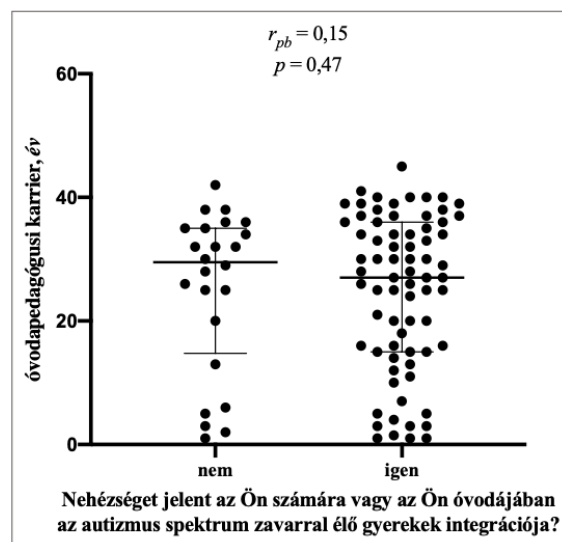

5. ábrán: Az óvodapedagógusok véleménye az őket felkészítő az autista gyerekek nevelésére vonatkozóan
(n = 98)

A kérdőívet kitöltő válaszadók között, 7 középfokú, 84 főiskolai és 7 egyetemi szintű óvodapedagógusi végzettséggel rendelkező volt. Az eredmények alapján egyértelműen elmondható, hogy az egyetemi szintű képzést végzett óvodapedagógusok, jóval nagyobb

arányban vélték úgy, hogy képzésük felkészítette őket az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek együttnevelésére, mint a főiskolai vagy középfokú képzést végzett kitöltők.

Harmadik kutatási kérdésemben arra kerestem a választ, miszerint felfedezhető-e összefüggés az óvodapedagógusok pályán eltöltött évei és a között, hogy nehézséget-e számukra az autizmus spektrum zavarral érintett gyerekek nevelése az óvodában. Ezen kérdés megválaszolásához pontbiseriális korreláció vizsgálatot végeztem a beérkezett adatokkal, melyet az 6. ábrán szemléltettem. A vízszintes vonalak a mediánt, illetve az interkvartilis tartományt jelölik.

6. ábra: Pontbiseriális korreláció vizsgálat
(Saját forrás; n = 98)

Az eredmények alapján, nem fedezhető fel szignifikáns korreláció a pályán eltöltött évek és a között, nehézséget jelent-e az óvodapedagógusok számára az integráció ($p = 0,47$). Ezek arra engednek következtetni, hogy a pályán eltöltött munkaévek, az azok során szerzett szakmai tapasztalat nem feltétlenül teszi könnyebbé a többségi óvodapedagógusok számára az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek óvodai integrációját.

A válaszadók közül 91-en osztották meg velem meglátásaikat, melyek véleményük szerint sikeresebbé tennék az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrációját a többségi óvodákban. A legtöbb óvodapedagógus az intézményi szinten történő változásokban látta a sikeresebb integráció kulcsát. Elsődlegesen hiányolták a megfelelő személyi és tárgyi

feltételeket az óvodákban. A személyi feltételeknél többen kiemelték, hogy kevés az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens, valamint a gyermeket ellátó szakemberek, gyógypedagógusok. Az utóbbi folyamatos jelenlétét szintén, mint az integráció elengedhetetlen elemét fogalmazták meg a legtöbben. A tárgyi feltételek között megemlítették a sérülés specifikus eszközök mellett, a nagyobb csoportszobákat, a külön fejlesztő szobát is. Ezeken kívül a kisebb csoportlétszám is könnyítené az integrációt. A válaszadók több alapvető kritériumot fogalmaztak meg magával az integráló óvodapedagógussal szemben is. Ilyen a pozitív pedagógusi mellé állás, az elfogadás, az elhivatottság, a bizalom, a motiváltság, az odafigyelés, a támogatás és a türelem is. Ezek mellett megemlítették az óvodapedagógus szerepét a folyamatos szoros szülői kapcsolattartásban és tájékoztatásban, valamint a folyamatos önképzésben, a pedagógusok közötti tapasztalatszerzésben is. A válaszok alapján felmerült több olyan változtatási javaslat, amely egyaránt érinti az óvodapedagógust és az intézményt is. Ilyen a folyamatos esetmegbeszélések megszervezése, és az azokon való részvétel, az intézménybe járó többségi gyerekek és szüleiknek érzékenyítése, az intézményben dolgozókat és az óvodába járó gyermekeket megillető jogokról való tájékoztatás és azok feltétel nélküli biztosítása és tiszteletben tartása. Az óvodapedagógusok kiemelték, hogy a továbbképzések mellett az óvodapedagógus képzésbe is be kellene iktatni az autista gyerekek integrációjára vonatkozó elméleti és gyakorlati ismereteket egyaránt. A válaszok között voltak olyanok, akik az óvodában dolgozó dadusok képzésébe is beillesztenék ezeket az autista gyerekek mindennapi neveléséhez-ellátásához szükséges ismereteket. A válaszadó óvodapedagógusok közül többen kiemelték, hogy a szakértői bizottság túlterheltsége miatt sokszor hónapokat kell várni, mire a gyerek szakértői bizottság elé kerül és megkapja a szakvéleményt. Ez jelentősen lelassítja a diagnosztizálást, amely közvetlenül, de véleményük szerint nagyban megnehezíti az integráció megvalósítását a mindennapok során.

Az eredmények összegzése

Az általam végzett 2020-ban publikált kutatás eredménye alapján a vizsgálódásomat az autizmus spektrum zavar irányába folytattam tovább (Fehér, 2020). Kutatásom elsődleges célja volt felmérni miként vélekednek az óvodapedagógusok az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek integrált óvodai neveléséről, annak gyakorlati megvalósulásáról és az ellátásukra-nevelésükre felkészítő alapképzésükről. Az eredmények alapján a válaszadó óvodapedagógusok 27%-a értett egyet az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek

együttnevelésével. A pályakezdő óvodapedagógusok nagyobb arányban utasították el az együttnevelést (50%), mint a több, mint 5 éve pályán lévő kitöltő óvodapedagógusok (30%). Az óvodapedagógusok válaszai alapján ez az elutasítás és az integráció nehézsége is elsődlegesen a tárgyi és a személyi feltételek hiányából, valamint a szakmai tudás hiányából adódik. A válaszadók 73%-a úgy vélte képzése nem készítette fel az autista gyerekek együttnevelésére. Az egyetemi szintű képzést végzett óvodapedagógusok arányaiban elégedetebbek voltak a válaszadás során az alapképzésükkel az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek együttnevelésére való felkészítés tekintetében, mint a főiskolai vagy középfokú képzést végzett kitöltők. Az eredmények alapján a válaszadók 78%-ának nehézséget okoz az autista gyerekek együttnevelése, mely a pont biszeriális korreláció vizsgálat eredménye alapján a pályán eltöltött évek során sem válik könnyebbé ($p = 0,47$). A pályakezdők és a több, mint 5 éve pályán lévő óvodapedagógusok számára, egyaránt azonos arányban jelent nehézséget az együttnevelés (78%; 78%). Az eredmények alapján az ezirányú továbbképzések valamelyest segítenek a már végzett óvodapedagógusok számára, hiszen az ilyen képzésen részt vett pedagógusok kisebb arányban jelezték, hogy az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek együttnevelése nehézséget jelent számukra és/vagy óvodájuk számára (69%), mint azok a kitöltők, akik nem vettek részt hasonlóan (83%).

Javaslatok

Az eredmények alapján érdemes lenne az óvodapedagógus alapképzés tartalmainak ezirányú bővítése, valamint a már gyakorló pedagógusok számára gyakorlat orientált továbbképzéseket szervezni. Minden esetben több óvodapedagógus, gyógypedagógus képzésére és alkalmazására lenne szükség az integrálni kívánó intézményekben. Az óvodákban a sérülésspecifikus tárgyi feltételek megteremtése mellett mindenesetben kisebb csoportlétszámra és nagyobb termekre lenne szükség. Meglátásom szerint az óvodapedagógusok számára segítséget nyújthatnának a folyamatos esetmegbeszélések és szupervíziók az óvodában, a pályakezdők esetében pedig nagy szerepe lenne a mentorálásnak. Az intézményi feltételeken kívül meg kell teremteni a lehetőségét annak a többszereplős team munkának, mely az intézményeken átívelve képes biztosítani a gyermek sikeres integrációját és hatékony fejlesztését.

Bibliográfia

1. Allman, T. (2010). Autism. Gale.
2. Balázs, É., Csillag, S., Kocsis, M., Orosz, A., Udvarhelyi, T. & Vágó, I. (2015). Akció-kutatás a magyar autizmus ellátórendszer fejlesztéséért. Kutatási záróbeszámoló. Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
3. Balázs, A. (2000). Az autista gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés S. (szerk.) Gyógypedagógiai alapismeretek. Bp., ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar.
4. Borsfai, L. (2007). Együttnevelés vagy különnevelés a sajátos nevelési igényű gyermekek és a fiatalok körében. In: Mester és tanítvány– konzervatív pedagógiai folyóirat 14. szám. 24-32.o. In: <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6694/file/14.pdf>
5. Barthélémy, C., Fuentes, J., Howlin, P., van der Gaag, R. (2019). Autizmus Spektrum Állapot – Azonosítás, Megértés Fejlesztés. Autism Europe.
6. Chez, M. G. – Guido-Estrada, N. (2010): Immune Therapy in Autism: Historical Experience and Future Directions with Immunomodulatory Therapy. In: Neurotherapeutics, 7(3), 293–301.o.
7. Csányi, Y. (2000): A speciális nevelési szükségletű gyermekek és fiatalok integrált nevelése-oktatása. In: Illyés Sándor: Gyógypedagógiai alapismeretek. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest.
8. Cseri, Cs. – Zsarkó, B. (2018). Módszertani segédanyag autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek iskolai megsegítéséhez. Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged. In: <http://csmpsz.hu/wp-content/uploads/2019/01/Modszertani-segedanyag-autizmus-spektrum-zavarral-kouzdo-gyermekek-iskolai-megsegitesehoz.pdf>.
9. Fási, K. – Erdei, R. (2022). Az autizmus spektrumzavar néhány pedagógiai vonatkozása. In: Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 10. évf., 4. szám 312–324.o. <https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/4928/4009>
10. Fehér, Á. (2020). Integráció: Igen vagy nem? Óvodapedagógusok viszonyulása a sajátos nevelési igényű gyerekek integrált neveléséhez. Képzés és Gyakorlat Neveléstudományi Folyóirat 2020/3-4. sz., 236-252.o.
11. Guerra, D. J. (2011). The Molecular Genetics of Autism Spectrum Disorders: Genomic Mechanisms, Neuroimmunopathology, and Clinical Implications. Autism Research & Treatment, Vol. 2011.
12. Kalyva, E. (2011). Autism, Educational and Therapeutic Approaches. SAGE.
13. Koltai, B. G., Stefanik K., Györi M. (2021): Integráció vagy különnevelés? Szülői döntést befolyásoló tényezők autizmussal élő gyermekek oktatási formájának kiválasztásában. In: Gyógypedagógiai Szemle 2021. 49. évfolyam 4. szám. In: <https://ojs.elte.hu/gyogypedszemle/article/view/3236/3451>.
14. MTA – ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK) (2020). Hazai összkép az autizmussal élő személyek és családjaik helyzetéről, életminőségéről-Maszkolatlanul Kutatási összefoglaló. In:https://maszk.elte.hu/tajekoztatok/MASZK%20kutatas_tajekoztato%20kiadvany.pdf.
15. Oktatási adatok, 2012/2013. In: Statisztikai Tükör 2013/32. In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1213.pdf>.
16. Oktatási adatok, 2013/2014. In: Statisztikai Tükör 2014/39. In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1314.pdf>.
17. Oktatási adatok, 2014/2015. In: Statisztikai Tükör 2015/31. In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1415.pdf>.
18. Oktatási adatok, 2015/2016. In: Statisztikai Tükör 2016. április 28. In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>.
19. Oktatási adatok, 2016/2017. In: Statisztikai Tükör 2017. május. 11. In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1617.pdf>.
20. Oktatási adatok, 2017/2018. In: Statisztikai Tükör 2018. május. 31.pdf In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1718.pdf>.

21. Oktatási adatok, 2018/2019. In: Statisztikai Tükör 2019. május. 28.
In: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1819.pdf>.
22. Oktatási adatok, 2019/2020. In: Statisztikai Tükör 2020. 06. 09.
In: <https://www.ksh.hu/docs/un/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1920/index.html>.
23. Stoner, J. B., Jones Bock, S., Thompson, J. R., Angell, M. E., Heyl, B. S. & Crowley, E. P. (2005):
Welcome to Our World: Parent Perceptions of Interactions Between Parents and Young Children with
ASD and Education Professionals. In: Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, 20(13),
39–51.o.
24. Whitaker, P. (2007): Provision for Youngsters with Autistic Spectrum Disorders in Mainstream Schools:
What Parents Say – What Parents Want. British Journal of Special Education, 34(3), 170–178.o.
25. Williams, C. – Wright, B. (2004). How to Live with Autism and Asperger Syndrome, Practical Strategies
for Parents and Professionals. Jessica Kingsley Publishers.
26. Zimmerman, A. W. (2008). Autism, Current Theories, and Evidence. Springer, Humana Press.